

Εκπαιδευτήριο ΤΟ ΠΑΓΚΡΗΤΙΟΝ - ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΙΛΙΑΔΙΚΟ ΕΠΟΣ

Ανάτυπο από τον τόμο
«ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΣΤ', 2011-2012»

Τα μέλη της ομάδας:

Αναστασία Γκουγκούμη, β1

Άννα-Μαρία Βελόγλου, β1

Ζαχαρένια Θεργιάκη-Βρέντζου, β2

Μαριλιάννα Παναγιωτάκη, β2

Ηρώ Σμαραγδάκη, β2

Νικολέτα Χαχλιουτάκη, β2

Υπεύθυνη καθηγήτρια : Γιολάντα Γιέτη

Ιούνιος 2012

Χαρακτηριστικές εικόνες από την Ιλιάδα του Ομήρου

- Η γυναίκα ως σύζυγος και μητέρα
- Η γυναίκα ως πολεμικό λάφυρο
- Γυναίκα και επιτάφιος τιμές ηρώων

- Η τύχη του γυναικείου πληθυσμού μετά την άλωση μιας πόλης
Η Ιλιάδα είναι ένα ηρωικό πολεμικό έπος με πρωταγωνιστές σπουδαίους Αχαιούς και Τρώες πολεμιστές που αγωνίζονται για να υπερασπιστούν ιδανικά, όπως είναι η πατρίδα, η τιμή, η οικογένεια, και δίνουν τη ζωή τους στο πεδίο της μάχης. Θα γινόταν όμως όλα αυτά, αν δεν υπήρχε η Ελένη; Θα αποχωρούσε από τον πόλεμο ο Αχιλλέας, αν δεν υπήρχε η Βρισηίδα; Θα υπερασπιζόταν ο Έκτορας με τόσο θάρρος την Τροία, αν δεν υπήρχε η Ανδρομάχη;

Στην Ιλιάδα, λοιπόν, η γυναίκα κατέχει αρκετά σημαντική θέση. Έτσι, στόχος της εργασίας είναι να «γνωρίσουμε» τις γυναικείες μορφές που εμφανίζονται στο έπος και να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τη θέση και το ρόλο που είχαν στην ομηρική κοινωνία.

Η ΩΡΑΙΑ ΕΛΕΝΗ

Η ωραιότερη γυναίκα του κόσμου, η αιτία του Τρωικού πολέμου, το σύμβολο της ομορφιάς και του ολέθρου. Ακόμα και το όνομά της σημαίνει καταστροφή. Ήταν κόρη του Δία και της Λήδας ή της Νέμεσης, που στην απεγνωσμένη της προσπάθεια να γλιτώσει από τον Δία, μεταμορφώθηκε σε χήνα. Ο Δίας μεταμορφώθηκε σε κύκνο και από την ένωσή τους γεννήθηκε ένα αυγό, το οποίο το βρήκε ένας βοσκός που το παρέδωσε στον Τυνδάρεω. Η Ελένη μεγάλωσε στην αυλή του βασιλιά της Σπάρτης Τυνδάρεω, που νόμιζε ότι ήταν πραγματική του κόρη. Η ξεχωριστή της ομορφιά δεν άργησε να γίνει αφορμή να απαχθεί σε μικρή ηλικία από τον Θησέα, που την έφερε στην Αφίδνα της Αττικής και απέκτησε μαζί της μια κόρη, την Ιφιγένεια. Όταν όμως ο Θησέας κατέβηκε στον Άδη για την απαγωγή της Περσεφόνης, τα αδελφία της Ελένης, ο Κάστορας και ο Πολυδεύκης, κατάφεραν να την ελευθερώσουν και να τη φέρουν στην αυλή του πατέρα τους. Τώρα όμως είχε γίνει πια γνωστή η ομορφιά της νέας γυναίκας σε όλη την Ελλάδα και άρχισαν να καταφθάνουν στο παλάτι του θνητού πατέρα της Ελένης μνηστήρες ή εκπρόσωποί τους, που προσπαθούσαν να την εξασφαλίσουν για λογαριασμό τους. Μπροστά σε τόσες υποψηφιότητες, ο βασιλιάς Τυνδάρεως βρέθηκε σε πολύ δύσκολη θέση, καθώς γνώριζε καλά πως, όποιον και να διάλεγε για σύζυγο της κόρης του, θα έκανε εχθρούς όλους τους υπόλοιπους. Από τη δύσκολη αυτή θέση τον έβγαλε ο Οδυσσέας, που ζήτησε ως αντάλλαγμα για τη συνδρομή του την Πηνελόπη, την ανιψιά του βασιλιά, για σύζυγο. Συμβούλεψε, λοιπόν, ο Οδυσσέας τον Τυνδάρεω να πείσει τους υποψήφιους γαμπρούς να αφήσουν την Ελένη να διαλέξει μόνη της το σύζυγό της. Πριν όμως κάνει η Ελένη την επιλογή της, έπρεπε όλοι να ορκιστούν ότι θα τιμωρήσουν εκείνον που τυχόν θα επιχειρούσε να την αποσπάσει από τη συζυγική εστία. Όλοι ορκίστηκαν με προθυμία, με εξαίρεση τον ίδιο τον Οδυσσέα και τον Αχιλλέα, που ήταν πολύ νέος, για να προβάλει αξιώσεις. Και τότε η Ελένη διάλεξε για σύζυγό της τον Μενέλαο, γεγονός που βόλευε τον Τυνδάρεω παρά πολύ, όχι μόνο γιατί ο Μενέλαος ήταν ο πιο πλούσιος από όλους τους Αχαιούς, αλλά και γιατί τον υποστήριζε ως υποψήφιο ο αδερφός του ο Αγαμέμνωνας, που είχε παντρευτεί την άλλη κόρη του Τυνδάρεω, την Κλυταιμνήστρα.

1^ο θέμα: Η παρουσία και ο ρόλος της Ελένης

Ραψωδία Γ 121-244

1. Πώς θα την περιγράφατε εξωτερικά με βάση το κείμενο:

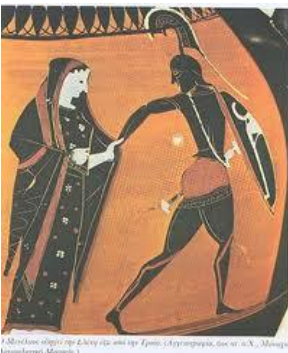
Η Ελένη αναμφίβολα ήταν μια εκθαμβωτική και όμορφη γυναίκα, αφού γίνεται για εκείνη ολόκληρος πόλεμος. Στην τειχοσκοπία (ραψ.Γ 121-244) δεν περιγράφεται η εξωτερική της εμφάνιση σχεδόν καθόλου. Ο ποιητής δεν αναφέρει χαρακτηριστικά, όπως χρώμα ματιών, μαλλιών και γενικά την όψη της. Υπάρχουν όμως ορισμένες φράσεις και λόγια άλλων για την Ελένη που μας βοηθούν να καταλάβουμε πως πρόκειται για μια πανέμορφη γυναίκα σαν θεά. Στους στίχους 156-160, όπου η Ελένη βγαίνει στα τείχη για να παρακολουθήσει τη μάχη, οι γέροντες - που λόγω ηλικίας δεν έπαιρναν μέρος στις μάχες - σύμβουλοι των Τρώων και κάποιοι απ' αυτούς αδέρφια του Πριάμου, λένε μόλις αντικρίζουν την Ελένη πως δεν έχουν άδικο οι Τρώες και οι Αχαιοί να μονομαχούν για εκείνη. Την παρομοιάζουν με θεά στην όψη και στη θωριά και για την ασύγκριτη ομορφιά της θεωρούν καλύτερο να φύγει παρά να φέρει κι άλλα προβλήματα. Ακόμα στο στίχο 171 ο ποιητής την χαρακτηρίζει <<γυνή θεία>> προσδιορίζοντας την ασύλληπτη λάμψη της εμφάνισής της.

2. Ποια είναι τα συναισθήματα και ποιος ο χαρακτήρας της:

Η Ελένη άφησε πίσω τον σύζυγο και την κόρη της και έφυγε για την Τροία με τον Πάρη, σύμφωνα με τον μύθο που όλοι γνωρίζουμε. Από την πράξη αυτή φαίνεται η επιπολαιότητα και ο εγωισμός της. Στην ραψωδία όμως αυτή φαίνεται πως έχει μετανιώσει για τις πράξεις της και έχει αναλάβει την ευθύνη. Συγκεκριμένα, στους στ.141-142 μόλις ενημερώνεται πως ο πρώτος της άνδρας βρίσκεται στο πεδίο της μάχης και θα μονομαχήσει για χάρη της, συγκινείται και θυμάται ό,τι άφησε πίσω στον τόπο της. Στους στ. 173-175 λέει πως θα ήθελε να είχε πεθάνει παρά να προκαλέσει αυτό το κακό. Στον στ.180 αποκαλεί τον εαυτό της «σκύλα», διαθέτει επομένως αυτογνωσία και θεωρεί τις πράξεις της άξιες ντροπής. Η Ελένη έχει συνείδηση, αναλαμβάνει τις ευθύνες της, αναγνωρίζει τα λάθη της και νιώθει τύψεις που έγινε η αιτία του πολέμου. Νιώθει ντροπή και νοσταλγία για την πατρίδα της, μα πάνω απ' όλα απέραντη λύπη.

3. Ποιος είναι ο ρόλος της Ελένης στη ραψωδία :

Ο ρόλος της Ελένης στη ραψωδία είναι πολύ σημαντικός, γιατί με την παρουσία της την ώρα της μονομαχίας Μενέλαου-Πάρη ο Όμηρος βρίσκει την ευκαιρία να μας παρουσιάσει τους αρχηγούς των Αχαιών, αλλά και να μας κάνει να πιστέψουμε ότι βρισκόμαστε στην αρχή του πολέμου, ενώ στην πραγματικότητα βρισκόμαστε στο τέλος του. Επίσης η Ελένη πρέπει να είναι παρούσα την ώρα της μονομαχίας γιατί το θέμα την αφορά άμεσα, αφού η μονομαχία γίνεται για χάρη της. Εκτός όμως από όλα αυτά η παρουσία της Ελένης είναι θέμα επικής οικονομίας. Τέλος, με την παρουσία της Ελένης και τον διάλογό της με τον Πρίαμο ο ποιητής θέλει να μας δείξει ότι στεναχωριέται γ' αυτό που συμβαίνει αλλά και ότι ενδιαφέρεται για τον Πάρη και τον Μενέλαο και θέλει να μάθει ποιος θα νικήσει.

4. Ο μύθος της ωραίας Ελένης στα έργα νεότερων λογοτεχνών

Γιώργος Σεφέρης, "Ελένη"

ΤΕΥΚΡΟΣ ... *εξ γην εναλίαν Κύπρον ου μ' εθέσπισεν*

οικείν Απόλλων, όνομα νησιωτικόν

Σαλαμίνα θέμενον της εκεί χάριν πάτρας.

.....
 ΕΛΕΝΗ: *Ουκ ήλθον ες γην Τρωάδ', αλλ' είδωλον ήν.*

ΑΓΓΕΛΟΣ: *Τι φής;*

Νεφέλης άρ' άλλως είχομεν πόνους πέρι;

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, *ΕΛΕΝΗ*

"Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες".

Αηδόνι ντροπαλό, μες στον ανασασμό των φύλλων,
 συ που δωρίζεις τη μουσική δροσιά του δάσους
 στα χωρισμένα σώματα και στις ψυχές
 αυτών που ξέρουν πως δε θα γυρίσουν.
 Τυφλή φωνή, που ψηλαφείς μέσα στη νυχτωμένη μνήμη
 βήματα και χειρονομίες: δε θα τολμούσα να πω φιλήματα
 και το πικρό τρικύμισμα της ξαγριεμένης σκλάβας.

"Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες".

Ποιες είναι οι Πλάτρες; Ποιος το γνωρίζει τούτο το νησί;
 Έζησα τη ζωή μου ακούγοντας ονόματα πρωτάκουστα:
 καινούργιους τόπους, καινούργιες τρέλες των ανθρώπων
 ή των θεών·
 η μοίρα μου που κυματίζει
 ανάμεσα στο στερνό σπαθί ενός Αίαντα
 και μιαν άλλη Σαλαμίνα
 μ' έφερε εδώ σ' αυτό το γυρογάλι.
 Το φεγγάρι
 βγήκε απ' το πέλαγο σαν Αφροδίτη
 σκέπασε τ' άστρα του Τοξότη, τώρα πάει να βρει
 την καρδιά του Σκορπιού, κι όλα τ' αλλάζει.
 Πού είναι η αλήθεια;
 Ήμουν κι εγώ στον πόλεμο τοξότης·
 το ριζικό μου, ενός ανθρώπου που ξαστόχησε.

Αηδόνι ποιητάρη,
 σαν και μια τέτοια νύχτα στ' ακροθαλάσσι του Πρωτέα
 σ' άκουσαν οι σκλάβες Σπαρτιάτισσες κι έσυραν το θρήνο,
 κι ανάμεσό τους-ποιος θα το 'λεγε;-η Ελένη!
 Αυτή που κυνηγούσαμε χρόνια στο Σκάμαντρο.
 Ήταν εκεί, στα χείλια της ερήμου· την άγγιξα, μου μίλησε:
 "Δεν είν' αλήθεια, δεν είν' αλήθεια" φώναζε.
 "Δεν μπήκα στο γαλαζόπλωρο καράβι.
 Ποτέ δεν πάτησα την αντρειωμένη Τροία".

Με το βαθύ στηθόδεσμο, τον ήλιο στα μαλλιά, κι αυτό

το ανάστημα
 ίσκιοι και χαμόγελα παντού
 στους ώμους στους μηρούς στα γόνατα
 ζωντανό δέρμα, και τα μάτια
 με τα μεγάλα βλέφαρα,
 ήταν εκεί, στην όχθη ενός Δέλτα.
 Και στην Τροία;
 Τίποτε στην Τροία-ένα είδωλο.
 Έτσι το θέλαν οι θεοί.
 Κι ο Πάρης, μ' έναν ίσκιο πλάγιαζε σα να ήταν πλάσμα
 ατόφιο
 κι εμείς σφαζόμασταν για την Ελένη δέκα χρόνια .

Μεγάλος πόνος είχε πέσει στην Ελλάδα.
 Τόσα κορμιά ριγμένα
 στα σαγόνια της θάλασσας στα σαγόνια της γης
 τόσες ψυχές
 δοσμένες στις μυλόπετρες, σαν το σιτάρι.
 Κι οι ποταμοί φουσκώναν μες στη λάσπη το αίμα
 για ένα λινό κυμάτισμα για μια νεφέλη
 μιας πεταλούδας τίναγμα το πούπουλο ενός κύκνου
 για ένα πουκάμισο αδειανό, για μιαν Ελένη.
 Κι ο αδερφός μου;
 Αηδόνι αηδόνι αηδόνι,
 τ' είναι θεός; τι μη θεός; και τι τ' ανάμεσό τους;

"Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες".

Δακρυσμένο πουλί,
 στην Κύπρο τη θαλασσοφιλήτη
 που έταξαν για να μου θυμίζει την πατρίδα,
 άραξα μοναχός μ' αυτό το παραμύθι,
 αν είναι αλήθεια πως αυτό είναι παραμύθι,
 αν είναι αλήθεια πως οι άνθρωποι Δε θα ξαναπιάσουν
 τον παλιό δόλο των θεών
 αν είναι αλήθεια
 πως κάποιος άλλος Τεύκρος, ύστερα από χρόνια,
 ή κάποιος Αίαντας ή Πρίαμος ή Εκάβη
 ή κάποιος άγνωστος, ανώνυμος που ωστόσο
 είδε ένα Σκάμαντρο να ξεχειλάει κουφάρια,
 δεν το 'χει μες στη μοίρα του ν' ακούσει
 μαντατοφόρους που έρχονται να πούνε
 πως τόσος πόνος τόση ζωή
 πήγαν στην άβυσσο
 για ένα πουκάμισο αδειανό για μιαν Ελένη.

Οδυσσέας Ελύτης, «Ελένη»

Με την πρώτη σταγόνα της βροχής σκοτώθηκε το καλοκαίρι
 Μουσκέψανε τα λόγια πού είχανε γεννήσει αστροφεγγιές
 Όλα τα λόγια που είχανε μοναδικό τους προορισμόν Εσένα!
 Κατά πού θ' απλώσουμε τα χέρια μας τώρα που δε μας λογαριάζει πια
 ο καιρός
 Κατά πού θ' αφήσουμε τα μάτια μας τώρα πού οι μακρινές γραμμές
 ναυάγησαν στα σύννεφα
 Τώρα που κλείσανε τα βλέφαρα σου απάνω στα τοπία μας
 Κι είμαστε — σαν να πέρασε μέσα μας η ομίχλη —
 Μόνοι ολομόναχοι τριγυρισμένοι απ' τις νεκρές εικόνες σου.

Με το μέτωπο στο τζάμι αργυπνούμε την καινούρια οδύνη
 Δεν είναι ο θάνατος που θα μας ρίξει κάτω μια που Εσύ υπάρχεις
 Μια που υπάρχει άλλου ένας άνεμος για να σε ζήσει ολάκερη
 Να σε ντύσει από κοντά όπως σε ντύνει από μακριά η ελπίδα μας
 Μια που υπάρχει αλλού
 Καταπράσινη πεδιάδα πέρ' από το γέλιο σου ως τον ήλιο
 Λέγοντάς του εμπιστευτικά πως θα ξανασυναντηθούμε πάλι
 Όχι δεν είναι ο θάνατος που θ' αντιμετωπίσουμε
 Παρά μια τόση δα σταγόνα φθινοπωρινής βροχής
 Ένα θολό συναίσθημα
 Η μυρωδιά του νοτισμένου χώματος μες στις ψυχές μας που όσο παν
 κι απομακρύνονται

Κι αν δεν είναι το χέρι σου στο χέρι μας
 Κι αν δεν είναι το αίμα μας στις φλέβες των ονείρων σου
 Το φως στον άσπιλο ουρανό
 Κι η μουσική αθέατη μέσα μας ω! μελαγχολική
 Διαβάτισσα όσων μας κρατάν στον κόσμο ακόμα
 Είναι ο υγρός αέρας η ώρα του φθινοπώρου ο χωρισμός
 Το πικρό στήριγμα του αγκώνα στην ανάμνηση
 Που βγαίνει όταν η νύχτα πάει να μας χωρίσει από το φως
 Πίσω από το τετράγωνο παράθυρο που βλέπει προς τη θλίψη
 Που δε βλέπει τίποτε
 Γιατί έγινε κιόλας μουσική αθέατη φλόγα στο τζάκι χτύπημα
 του μεγάλου ρολογιού στον τοίχο
 Γιατί έγινε κιόλας
 Ποίημα στίχος μ' άλλον στίχο αχός παράλληλος με τη βροχή δάκρυα
 και λόγια
 Λόγια όχι σαν τ' αλλά μα κι αυτά μ' ένα μοναδικό τους προορισμόν:
 Εσένα!

Γιάννης Ρίτσος, «Ελένη»

(Ο Γ. Ρίτσος, στη δική του "Ελένη", μιλά για μια Ελένη γριά, μόνη, κοντά στο θάνατο.)

Η Ελένη γριά εκατό, διακόσω χρονώ, θυμάται:

Τώρα ξεχνώ τα πιο γνωστά μου ονόματα ή τα συγγέω μεταξύ τους
Πάρις, Μενέλαος, Αχιλλέας, Πρωτέας, Θεοκλύμενος, Τεύκρος,
Κάστωρ και Πολυδευκής – οι αδελφοί μου, ηθικολόγοι· αυτοί, νομίζω,
έγιναν άστρα- έτσι λένε – οδηγοί καραβιών·- Θησέας, Πειρίθους,
Ανδρομάχη, Κασσάνδρα, Αγαμέμνων.

Θυμάμαι ακόμα, παιδί, στις όχθες του Ευρώτα, πλάι στις ζεστές πικροδάφνες,
τον ήχο απόνα δέντρο που ξεφλουδιζόταν μόνο του· οι φλούδες
πέφτανε μαλακά μες στο νερό, πλέαν σαν τριήρεις, ξεμακραίναν,
κι' εγώ περίμενα, σώνει και καλά, μια μαύρη πεταλούδα με πορτοκαλιές
ραβδώσεις

να κάτσει σε μια φλούδα, απορημένη που, ενώ μένει ακίνητη, κινείται,
κι αυτό με διασκέδαζε που οι πεταλούδες, αν και έμπειρες του αέρα,
δεν έχουν ιδέα από ταξίδια στο νερό κι από κωπηλασίες. Και ήρθε.

Όχι πως δε θυμάμαι πια, - θυμάμαι ακόμα· μονάχα που οι αναμνήσεις
δεν είναι πια συγκινημένες, - δε μας συγκινούν - απρόσωπες, γαλήνιες,
καθαρές ως τις πιο ματωμένες γωνίες τους. Μόνον μία
κρατάει ακόμη έναν αγέρα γύρω της, ανασαίνει.

Κείνο το δέλι,

τριγυρισμένη απ' τις ατέλειωτες κραυγές των πληγωμένων,
απ' τις ψιθυριστές κατάρες των γερόντων και το θαυμασμό τους, μέσα
στη μυρωδιά ενός γενικού θανάτου που, στιγμές-στιγμές, λαμπύριζε
πάνω σε μιαν ασπίδα ή στην αιχμή ενός δόρατος ή στη μετόπη
ενός αμελημένου ναού ή στον τροχό ενός άρματος, ανέβηκα μόνη
στα ψηλά τείχη και σεργιάνισα,
μόνη, ολομόναχη, ανάμεσα
σε Τρώες και Αχαιοούς, νιώθοντας τον αγέρα να κολλάει επάνω μου
τα λεπτά πέπλα μου, να ψαύει τις θηλές μου, να κρατάει το σώμα μου ακέριο
ντυμένο κι ολόγυμνο, μόνο με μια φαρδιά, ασημένια ζώνη
που ανέβαζε τα στήθη μου ψηλά
έτσι ωραία, ανέγγιχτη, δοκιμασμένη,
την ώρα που μονομαχούσαν οι δυο αντεραστές μου και κρινόταν η τύχη
του πολυχρόνιου πολέμου·
μήτε που είδα να κόβεται ο ιμάντας
από την περικεφαλαία του Πάρη, - μάλλον μια λάμψη απ' το χαλκό της είδα,
μια λάμψη κυκλική, καθώς ο άλλος την περιέστρεφε οργισμένος
επάνω απ' το κεφάλι του - ένα ολόφωτο μηδέν.

Δεν άξιζε διόλου να κοιτάξεις

την έκβαση την είχαν απ' τα πριν ρυθμίσει οι θεϊκές βουλές· κι ο Πάρις,
δίχως τα σκονισμένα του σαντάλια, θα βρισκόταν σε λίγο στην κλίνη,
λουσμένος απ' τα χέρια της θεάς, να με προσμένει μειδώντας,

κρύβοντας τάχα μ' ένα ρόδινο τσιρότο μια ψεύτικη ουλή στο πλευρό του.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ, ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΚΟ

Προσκύνημα στην Ελλάδα

Είναι άραγε η πεδιάδα ετούτη της Σπάρτης τόσο τρυφερή και φιλήδονη, τόσο μεθυ-στικά μυρίζουν οι ροδοδάφνες της, ή μήπως όλη ετούτη η γοητεία αναβρύζει από το πολυφίλητο, το πολυπλόκητο σώμα της Ελένης; Σίγουρα ο Ευρώτας δε θα 'χε τη σημερινή αποπλανητική χάρη του αν δεν έσμιγε σαν παραπόταμος με τον αθάνατο μύθο της Ελέ-νης. Γιατί καλά το ξέρουμε: χώματα, θάλασσες, ποτάμια σμίγουν με αγαπημένα μεγάλα ονόματα και χύνονται, αχώριστα πια, μέσα στην καρδιά μας.

Περπατάς στους ταπεινούς όχτους του Ευρώτα και νιώθεις τα χέρια σου, τα μαλλιά σου, οι στοχασμοί σου να μπλέκονται μέσα στο άρωμα μιας γυναίκας φανταστικής, πολύ πιο αληθινής, πολύ πιο χεροπιαστής από τη γυναίκα που αγαπάς κι αγγίζεις. Πνίγεται σήμερα ο κόσμος από αίμα, τα πάθη ξεσπούν μέσα στην Κόλαση της σύγχρονης αναρχίας, κι η Ελένη στέκεται αθάνατη, ανέγγιχτη, μέσα στον αέρα των εξαίσιων στίχων, ασάλευτη, και μπροστά της ρέει ο χρόνος..

2ο θέμα: Η Ανδρομάχη ως σύζυγος και μητέρα

Ραψωδία Ζ 369-529

1. Πώς περιγράφεται και πώς χαρακτηρίζεται η Ανδρομάχη από τον ποιητή :

Στο κείμενο αναφέρεται ότι η Ανδρομάχη, η σύζυγος του Έκτορα που ήταν ο κυριότερος υπερασπιστής της

Τροίας, είναι λευκοχέρα, δηλαδή έχει λευκά χέρια, χαρακτηριστικό που δηλώνει ότι είναι αριστοκρατικής καταγωγής (στ. 371,377). Επίσης, ο ποιητής αναφέρει πως η Ανδρομάχη είναι άψογη συμβία, δηλαδή είναι τέλεια, χωρίς ψεγάδι, χωρίς ελάττωμα. Το επίθετο αυτό αποδίδει μάλλον τη φυσική ομορφιά της ή την κοινωνική της θέση (στ. 374). Η Ανδρομάχη χαρακτηρίζεται επίσης ασύγκριτη και πολύδωρη συμβία, γιατί πιθανόν έφερε πολλά δώρα σαν προίκα ή για εκείνη δόθηκαν πολλά δώρα όταν ζητήθηκε σε γάμο

(στ.394,395). Επίσης, φαίνεται ότι αγαπά πολύ τον Έκτορα, αφού, μόλις μαθαίνει για τις νίκες των Αχαιών, τρέχει στο τείχος φρενιασμένη (στ.386-388) και προσπαθεί με διάφορους τρόπους να τον πείσει να μείνει μακριά από τη μάχη, χρησιμοποιώντας αρχικά ως πρόφαση το παιδί τους και στη συνέχεια λέγοντας του πως είναι ο μοναδικός άνθρωπος που έχει στον κόσμο και ότι επίσης είναι για εκείνη και μάννα και πατέρας και

σύζυγος (στ.407-430). Η Ανδρομάχη είναι πολύ έξυπνη, αφού ξέρεi πόσο σημαντική είναι η τιμή για τον Έκτορα και δεν του ζητάει να εγκαταλείψει τον πόλεμο, αλλά τον συμβουλεύει να ακολουθήσει αμυντική τακτική. Τέλος, του φέρεται με σεβασμό και τρυφερότητα.

2. Να περιγράψετε την ιδανική σύζυγο και μητέρα της ομηρικής εποχής

Η ιδανική σύζυγος στην ομηρική εποχή, που στη ραψωδία Ζ παρουσιάζεται μέσα από το πρόσωπο της Ανδρομάχης, είναι έξυπνη, δυναμική, αποφασιστική μα και στοργική. Η Ανδρομάχη αγαπάει τον σύζυγό της και κάνει ό,τι μπορεί για να τον προστατεύσει από τον θάνατο. Ακόμα η γυναίκα της ομηρικής εποχής ήταν υπεύθυνη για τα θρησκευτικά καθήκοντα και την οικογένεια. Ωστόσο η Ανδρομάχη, λόγω και της βασιλικής καταγωγής της, έχει βοήθεια για τη φροντίδα του παιδιού, τη βυζάστρα που ήταν συνεχώς κοντά του. Επίσης, οι γυναίκες έδειχναν σεβασμό, φροντίδα και αγάπη στον άντρα τους, τρυφερότητα, καλοσύνη και στοργή στο παιδί τους, όπως και η Ανδρομάχη.

3. Τα έθιμα του γάμου και η ζωή της γυναίκας μετά το γάμο

Στο απόσπασμα γίνεται μια αναφορά στα έθιμα του γάμου της ομηρικής κοινωνίας. Συγκεκριμένα στον στίχο 395, όταν ο Έκτορας συναντά την Ανδρομάχη, εκείνη χαρακτηρίζεται ως πολύδωρη που σήμαινε ότι είχε πολλά δώρα ως προίκα που δόθηκαν όταν ζητήθηκε σε γάμο. Στην ομηρική κοινωνία συνηθιζόταν ο γαμπρός να προσφέρει δώρα στον πατέρα της νύφης, αλλά δεν αποκλείονταν και αντίθετες περιπτώσεις. Σύμφωνα με όσα μας πληροφορεί ο Όμηρος στην ενότητα αυτή, η οικογένεια ήταν πρωταρχικός και ιερός θεσμός της κοινωνίας και τα μέλη της συνδέονταν με ισχυρούς συναισθηματικούς δεσμούς. Όσον

αφορά το ρόλο της γυναίκας μετά το γάμο, αυτός ήταν να διοικεί το σπίτι, να ρυθμίζει τις εργασίες των δούλων και να ασχολείται μαζί με τη βυζάστρα, δηλαδή την υπηρέτρια που είχε την επιμέλεια των παιδιών, με την ανατροφή τους. Επίσης ο Έκτορας στους στίχους 379-380 και 490-493 μάς πληροφορεί πως οι γυναίκες επιτελούσαν στους ναούς τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και πως μία από τις ασχολίες των γυναικών, ακόμα και μιας βασίλισσας, όπως είναι η Ανδρομάχη, ήταν η υφαντική.

3^ο θέμα: Η τύχη των γυναικών μετά την άλωση μιας πόλης Η γυναίκα ως πολεμικό λάφυρο (=γέρας)

1. Ποιος ήταν ο ρόλος των γυναικών ως πολεμικά λάφυρα:

Οι γυναίκες ανάλογα με τα προσόντα που διέθεταν κατατάσσονταν ως πολεμικά λάφυρα για συγκεκριμένους αρχηγούς-πολεμιστές που ξεχώριζαν για την ανδρεία τους και τα έργα τους. Ήταν δηλαδή σαν αμοιβή, σαν δώρο για τον κόπο τους κατά τη διάρκεια του πολέμου. Στην Α ραψωδία

βλέπουμε πόσο σημαντικά ήταν τα λάφυρα για τους πολεμιστές, αφού ουσιαστικά για αυτό το λόγο δημιουργήθηκε και όλη αυτή η φασαρία. Πιο συγκεκριμένα, ο Χρύσης ζητάει πίσω την κόρη του με ικεσίες η οποία έχει απονεμηθεί ως πολεμικό λάφυρο στον Αγαμέμνονα. Ο Αγαμέμνονας αρνείται να τη δώσει και έτσι ο Φοίβος θυμώνει και προκαλεί μεγάλες συμφορές στους Αχαιούς. Έπειτα, όταν ο Αγαμέμνονας αναγκάζεται να τη δώσει πίσω στον πατέρα της, γίνεται αλαζονικός και παράλογος ζητώντας για αντάλλαγμα το γέρας του Αχιλλέα, τη Βρισηίδα. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος, μαζί με τη συμπεριφορά και τα λόγια του Αγαμέμνονα, που ο Πηλεΐδης αποχωρεί από τον πόλεμο. Βλέπουμε λοιπόν, πόσο πολύ τα πολεμικά λάφυρα επηρεάζουν τους σπουδαίους πολεμιστές και πόσο σημαντικό ρόλο έχουν στη ζωή τους.

2. Ποια είναι η τύχη του γυναικείου πληθυσμού μετά την άλωση μιας πόλης;

Μέσα από την τρυφερή οικογενειακή σκηνή που μας παρουσιάζει η ραψωδία Ζ, μπορούμε να αντλήσουμε πολλές πληροφορίες για την τύχη των γυναικών μετά την άλωση μιας πόλης. Πιο συγκεκριμένα, στους στίχους 406-412 βλέπουμε μέσα από τα μάτια της Ανδρομάχης την απώλεια του άνδρός της. Σκέφτεται πως αν οι Αχαιοί καταλάβουν την Τροία, ο Έκτορας θα πεθάνει κι αυτή θα μείνει μόνη με ένα μωρό στην αγκαλιά. Λέει λοιπόν (στίχος 411) πως θα προτιμούσε να πεθάνει παρά να μείνει στη ζωή χωρίς αυτόν. Η τύχη όμως των γυναικών φαίνεται πολύ πιο καθαρά μέσα απ' τις σκέψεις του Έκτορα (στ. 455-465). Οι γυναίκες λοιπόν, μετά την άλωση της πόλης, θα γίνουν σκλάβες. Θα υποφέρουν υπηρετώντας τους εχθρούς ενώ θα οδύρονται για τη μοίρα τους. Οι σφαγές, οι κακουχίες και η σκλαβιά λοιπόν θα επικρατήσουν, ενώ η δυστυχία θα είναι πια δεδομένη για τις άτυχες γυναίκες που θα αναγκαστούν να ζήσουν σε άθλιες συνθήκες, υπηρετώντας ξένους προκειμένου να ζήσουν, μακριά από την προστασία των συζύγων τους που δε θα είναι πια στη ζωή. Είναι λοιπόν φανερό ότι η ζωή των γυναικών εξαρτιόταν από τα αποτελέσματα του πολέμου. Αν η πόλη τους καταλαμβανόταν ήταν υποχρεωμένες να ακολουθήσουν το ριζικό τους και να υποταχτούν στους νικητές.

4^ο θέμα: Ο θρήνος των γυναικών στην ομηρική εποχή

Ραψωδία Ω 678-805

Ο θρήνος των γυναικών έχει αρχίσει ήδη από τη στιγμή που ο Έκτορας φεύγει για το πεδίο της μάχης (ραψ.Ζ). Η Ανδρομάχη με δάκρυα στα μάτια και με το φόβο ότι ο άντρας της θα σκοτωθεί, γυρνάει στο παλάτι όπου μαζί με άλλες γυναίκες κλαίει τον Έκτορα

ζωντανό! Όταν ο Αχιλλέας σκοτώνει τον Έκτορα και ο πατέρας του και βασιλιάς της Τροίας Πρίαμος φέρνει το νεκρό σώμα στην πόλη, η Ανδρομάχη, η μητέρα του η Εκάβη και η Ελένη ξεσπούν σε μοιρολόγια ξεριζώνοντας τα μαλλιά τους ως ένδειξη πένθους. Μέσα από τα λόγια τους τον υμνούν, αναφέρονται στα προτερήματά του και σε όλα εκείνα που τον έκαναν ξεχωριστό. Πρώτη, όπως είναι φυσικό, αρχίζει τι θρήνο η πολυαγαπημένη του γυναίκα, η Ανδρομάχη. Η λευκοχέρα απλώνει τα χέρια της στο νεκρό και ακουμπάει το κεφάλι του. Μέσα στο μοιρολόγι της περιγράφει πώς θα 'ναι η ζωή από 'δω και πέρα για την ίδια και για το παιδί τους, αλλά και το μέλλον της Τροίας που έχασε τον προστάτη της. Τον χαρακτηρίζει ασπίδα και στύλο της πόλης και λέει πως χωρίς αυτόν οι γυναίκες δεν έχουν κανένα να τις υπερασπιστεί. Στη συνέχεια εκδηλώνει το φόβο της για το παιδί της. Τρέμει στην ιδέα ότι πιθανόν κάποιος Αχαιός θα το ρίξει από την κορυφή

του πύργου. Ύστερα εξομολογείται τον πόνο της που ο Έκτορας δεν πέθανε στο σπίτι του, προφανώς εννοεί από γηρατεία, κρατώντας το χέρι της γυναίκας του.

Μετά την Ανδρομάχη η μητέρα του Έκτορα, η Εκάβη, ξεσπάει σε λυγμούς και μοιρολογεί το νεκρό της γιο. Τον επαινεί λέγοντας πως ήταν το καλύτερο από τα παιδιά της και του μιλάει σαν να ήταν ζωντανός. Το θρήνο συνεχίζει η Ελένη, η οποία νιώθει αυτό το χρέος γιατί ο Έκτορας σκοτώθηκε εξαιτίας της. Τον χαρακτηρίζει ως τον ακριβότερο αδερφό του άντρα της, του Πάρη, και τον ευχαριστεί για τη συμπαράσταση και τη βοήθεια που της πρόσφερε.

Ο θρήνος αποτελεί αυθεντική εκδήλωση συναισθημάτων σε όλες τις εποχές

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ – ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΝΩΓΕΙΩΝ

Του Γιώργη

Ο Γιώργης βαριά τραυματισμένος κάνει κουράγιο στη μάνα του ότι θα γίνει καλά. Μα εκείνη ήξερε και το μοιρολόι είχε αρχίσει. Ο Γιώργης της πέθανε σαράντα πέντε μέρες μετά.

Πρώτος αέρας του σπιτιού παιδί μου
βασιλικός δροσάτος γιασεμί μου
και πως μαργαριτάρι μου καλέ μου
μαράθηκες και χλώμιασες υγιέ μου
Γιώργη μου καραμπάτου μου παιδί μου
αδικοσκοτωμένε μου σσελεπή μου.
Κάμε μια βόλτα κρίνε μου χαρά μου
να δεις τα χειμάδια σου έρωντά μου
μια ρημαγή την έχουνε παιδί μου
ε Καραμπατογιώργη μερακλή μου.
Έκοψες τον αέρα μου ανθέ μου
έκοψες τα φτερά χρυσογέ μου
τρελλή πηγαينوέρχομαι υγιέ μου

μα δακρυσμένα μάθια ελεμέ μου.
Μάνα κι αμοναχή 'μια εγώ παιδί μου
Μάνα βουβή του πόνου γιασεμί μου
χαρά παντριάς δεν ένοιωσα καλέ μου
στα άλλα σου αδέλφια ομορφογιέ μου
Γιώργη που δε σε στόλισα χαρά μου
ωσά γαμπρό υγιέ μου ερωντά μου
μα σ' έντυσα στο θάνατο παιδί μου
αέρα τσι καρδιά μου γιασεμί μου
χαρά ελπίδα ήσουνα υγιέ μου
μάφυγες κι έχασα σε διαλεχτέ μου.

Του Στεφανή

Η Ασημένια μένει χήρα με έξη παιδιά στην ανημποριά και τη φτώχεια. Απολογισμό για τα τέσσερα χρόνια που «ζούνε χωρισμένοι» κάνει το μοιρολόι της σ' ένα μνημόσυνο του Στεφανή.

<p>Τέσσερα χρόνια ζούμε χωρισμένοι κι είμαι χλωμή και μαυροφορεμένη χωρίς σημόνι τσι ζωής βοσκέ μου έφυγες κι άφηκές με διαλεχτέ μου. Μακρύ σκοινί μου τόφηκες βοσκέ μου αχ! Ψηλομαδαρίτη, άμοιρέ μου Πουλιά κι αυγά μου τάφηκες χαρά μου και πως θα τ' αναθρέψω έρωντά μου έξη παιδάκια ορφανά καλέ μου και παραπονεμένα άμοιρέ μου</p>	<p>Τέσσερα στο δημοτικό τ' αρνάκια μου τα παραπονεμένα τα παιδάκια μου Έχω και την Ελένη μου τη νια μου δευτέρα γυμνασίου η Ρωμιά μου Μεγάλωσε ο Γιάγκος μας βοσκέ μου και έγινε βοσκάκι διαλεχτέ μου και έγινε βοσκάκι το αντράκι μου και Ψηλομαδαρίτης το βοσκάκι μου Αυτό λογιάζουν για μπαμπά βοσκέ μου τα ορφανά παιδιά μας διαλεχτέ μου.</p>
--	--